

Zdeněk Matějček (1922-2004)

Zdeněk Matějček byl s námi 82 let. Odešel, ale v duchu zůstává s námi. Žil s námi tak, jako jeho jím tak k milované včeličky. Pilný a neúnavný po celý život, do posledního dechu. Svědčí o tom více jak 35 000 jím osobně důkladně psychologicky vyšetřených dětí. Svědčí o tom SOS vesničky. Svědčí o tom desítky knížek, které pro nás napsal, stovky přednášek – i v našich sborech, televizních rozhovorů i rozhlasových diskusí. Svědčí o tom tisíce osobních rozhovorů s rodiči o jejich starostech s dětmi, tisíce telefonátů a dopisů o problémech s dětmi. Svědčí o tom stovky studentů, které uváděl do tajů psychologie dítěte. Jako jeden z prvních po roce 1989 založil pro studenty dětské psychologie na Karlově univerzitě nadaci – pro ty, kteří v době studií udělají něco opravdu nadějněho. Jak složitá byla síť jeho přátel doma i v zahraničí! Jak bohaté byly jeho kontakty s druhými lidmi! Je až kupodivu, jak bohatý může být jeden lidský život.

Profesor PhDr. Zdeněk Matějček, CSc. se narodil v roce 1922 v evangelické rodině ředitele kladrubského hřebčince. Tam vyrůstal se svým bratrem Mirkem Matějčkem – pozdějším našim kurátorem v českobratrském evangelickém sboru v Horních Počernicích. I Zdeněk sám byl celý život evangelik. Jako chlapec chodil – přesněji řečeno "jezdil" s rodinou v kočáře – do evangelického kostela v Trnávce. Výrazný vliv na jeho křesťanství měla jeho matka i tehdejší trnávceví evangelický farář G.A. Molnár. Zdeněk Matějček byl členem Českobratrské církve evangelické. Patřil do vršovického sboru. I v době nejtěžšího komunistického sledování neváhal pracovat v tomto sboru ve staršovnicku.

Na filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze byl mu zvláště blízkým jeho učitel – evangelik – profesor J. B. Čapek. U něho dělal diplomovou i disertační práci a nakonec byl profesor Čapek i jeho promotorem při udělení doktorátu v Karolinu.

Měl svatbu v českobratrském evangelickém kostele u Klimenta. S manželkou Jaroslavou měli tři děti a šťastné manželství. Svou rodinu pokládal za dar od Pána Boha a byl za tento velký dar celý život skutečně vděčný. Na otázku "Co byste označil za nejšťastnější den života?" odpovídal mimo jiné: "Když jsem si při svatbě uvědomil, že už se svou ženou teď budeme vždycky spolu." Do tohoto výčtu šťastných chvil v životě zahrnul však i své děti a vnoučata. Měli jich šest. Ohromnou radost mu udělalo i to, když viděl, že se jedna dcerka z jeho přibuzenstva po těžké nemoci vzchopila, "sama v sobě našla sílu" a dostudovala. Hned mu to připomnělo "něco podobného jako onen otec v podoběnství o marnotratném synu, ono biblické Byl umřel – a zase ožil. Byl zahynul – a nalezen jest". Je to až kupodivu, že ve výčtu šťastných chvil zapomněl na to, že dostával čestné doktoráty po celém světě i nejvyšší

státní vyznamenání přímo z rukou presidenta Václava Havla.

Výrazná byla jeho spolupráce s evangelikem z pražského sboru U Klimenta profesorem Josefem Langmeierem. K práci na sociální deprivaci jej dr. Langmeier přizval, stejně jako k práci týkající se dyslektie.

Na koho z profese tak často vzpomíná – a komu děkoval za to, že mu ukázal, co a jak dělat? Je to např. primář MUDr. Karel Macek, který pocházel ze společenství evangelických exulantů v polském Zelově.

Byl iniciátorem filmu "Děti bez lásky" – o dětech bez rodičů, dětech z dětských domovů. Ten byl u nás zakázan (nesměl se v kinech promítat), ale na bienále v Benátkách v Itálii dostal hned tři nejvyšší ceny. Rozletu tohoto filmu pomohlo mimo jiné i jeho promítání na konferenci Světové rady církvi v Brightonu v Anglii. Poté s ním Zdeněk Matějček objel poprvé celý svět.

O jeho křesťanské víře nám mohou něco říci výroky v jeho autobiografických rozhovorech ("Naděje není v kouzlech" – v závorce je uvedena stránka, z níž je citováno):

O životě v Kladrubech napsal: "Jako děti i jako dospělí pocítíme, že jsme "Pod ochranou Nejvyššího", jak praví stará píseň." (20)

O jeho víře svědčil i jeho slova: "S narozením Ježíše Krista vstoupilo do dějin lidstva něco zcela mimořádného" (52).

Měl odvahu v rozhovorech přiznat: "Skutečně jsem přečetl celou Bibli" (93).

O jeho vztahu ke křesťanství se můžeme dočíst např. v knize "Co, kdy a jak ve výchově" – třeba v kapitolce "Vánoční kázání".

Co poznal: "Dnes vím, že dobré veselosti se dobře daří tam, kde je určitý řád "ve věcech lidských", kde se moc neskrývá, kde se lidé neurážejí a kde duch přátelství se jako duch Boží vznáší nad vodami." (88)

O sobě píše: "Jestliže jsem něčím ochráncem, pak je to lidu podprůměrného". A těm, kterým to jde lehce, upřímně gratuluji, protože to, co mají, je dar od rodičů a od Pána Boha". (160)

Vyznává: "U mě převládá jeden velký pocit vděčnosti" (147)

Byl profesí psycholog a virou křesťan. Vyjadřuje to např. jeho výpověď o zpovědi: "Zpověď je akt, jehož výsledkem je rozhrěšení. Věřící člověk se osvobozuje od hříchů. Může stát očištěn – a jít do světa s novou odvahou. Děj se odehrává v dimenzi viny a osvobození. Jen ten, kdo ví, co je to hřích, může asi toto osvobození hluboce prožít." (197) Podle něj zpověď má tak svou nezadatelnou funkci vedle psychoterapie. Má odvahu říci o tom, co v rámci poradenství také dělal: "My jsme toho dne dělali vskutku farářskou službu, ne psychologickou" (198).

Když hovoří o otázkách svědomí, má odvahu říci: "Pro mne ...platí oněch pět příkazů, které v Desateru začínají ne-, tj. nepokradeš, nezabiješ atp." (198).

Byl přesvědčený pacifista. Dovede v této souvislosti citovat místra Jana

Husa a říci, že ten nás vyzývá, "abychom dobrých násilím tlačiti nedali" (219). Vyplyvá to i z jeho přání, "aby ti, kteří se nenávidí, se nenávidět přestali". (226)

Nakonec přiznal: "Kdysi prý Masaryk řekl profesoru Krejčímu, že "dnes už se modlí jenom svíčková bába". Ale neměl pravdu. Je takových víc, čím dál víc, mne v to počítaje. (226).

O jeho skromnosti svědčí např. jeho výrok ve výčtu toho, co v životě udělal: "Sám jsem nikdy s ničím objevným nepřišel" (127).

Když uvádí, kým je, ptá se též: "kde je moje já – evangelíka?" (228)

A když se v poslední době nad něčím zamýšlel, patřilo mezi jeho neodbytné otázky i to: "musím myslet na Kladruby, na Zahradky, na dědečka, na své hříchy (na ty zvláště neodbytně)." (229)

A na závěr: "Člověk svým životem dává svou "moudrost" najevo, ani o tom sám neví. To je to, co nehlásá, nevykřikuje, nepublikuje – vědí o tom jen ti blízcí a nejbližší. A je-li v tom opravdu něco moudrého, to se ukáže (možná) až v jejich životě – a ovšem v tom hodnocení opravdu posledním a nejvyšším" (165).

A co dál?

Nafikáme "nejsou dnes osobnosti". A přece jsme měli možnost žít v blízkosti velké osobnosti. Dnes máme ale stále ještě možnost poznávat jednu z nich. Zkusme si přečíst o Zdeňkovi Matějčkovi buď knihu, z níž jsme dosud citovali (vydal ji Portál v Praze v r. 1999 a jmenuje se Zdeněk Matějček: Naděje není v kouzlech), nebo tu, která vyšla nedávno: Zdeněk Matějček: Psychologické eseje (z konce kariéry). Vydalo ji v překrásné úpravě nakladatelství Karolinum v Praze, 2004. Budeme mít možnost např. přečíst si tam kapitolu o přátelství nebo o vděčnosti – jak v mezilidských vztazích, tak i Pánu Bohu. Dozvíme se v ní např.:

"Když tak občas uvažují o vině a vinicích, připomínám si jeden biblický výrok: Kdo jsi bez viny, první hod' kamenem. A ejhle, nikdo nehodil a každý raději pomalu zmizel. A žena byla zachráněna a propuštěna s odpuštěním a povzbuzením. Nehledejme tedy pořád jen samé viníky, ale podívejme se občas i sami na sebe. Máme vůbec právo dělat ze sebe soudce nad vinami těch druhých?

Ostatně o vině a vinicích se mluví v té nejznámější modlitbě křesťanského světa. Ale já se vždycky na tom místě zarazím a chce se mi dvakrát si je zopakovat: "odpusť nám naše viny..." Vůbec, ale vůbec neprosíme, aby Pán Bůh potrestal naše nepřátele, naše protivníky a všechny ty, co nám ubližují. Žádná pomsta ani náhrada škody... První na pořadu jsme my sami. To my sami máme prosit o odpuštění!" (60)

Zdeněk Matějček odešel. Dal nám příklad života – života víry skrze lásku dělající. Díky.